

УДК 342.9:336.71:737

DOI <https://doi.org/10.32782/klj/2025.1.20>

Самойленко Г.,

аспірант кафедри публічного та міжнародного права
Київського національного економічного університету
імені Вадима Гетьмана

ПОНЯТТЯ ТА ЕЛЕМЕНТИ МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ВИПУСКУ ТА РЕАЛІЗАЦІЇ НУМІЗМАТИЧНОЇ ПРОДУКЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО БАНКУ УКРАЇНИ

Анотація. В статті визначено, що механізм адміністративно-правового регулювання випуску та реалізації нумізматичної продукції Національного банку України (НБУ) є важливою складовою державного управління у сфері грошового обігу. Він охоплює сукупність правових норм, адміністративних процедур і організаційних заходів, що визначають порядок випуску, обігу та продажу пам'ятних монет, сувенірної продукції та інших нумізматичних виробів.

Основними елементами такого механізму є нормативно-правова база, компетентні органи, процедурні аспекти та контрольні заходи. Законодавче регулювання здійснюється на основі Конституції України, Законів України «Про Національний банк України», «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» та інших нормативних актів, що визначають повноваження НБУ щодо емісії нумізматичної продукції.

Національний банк України виконує ключову роль у цьому процесі, розробляючи та затверджуючи дизайн, номінал, матеріали та інші характеристики монет. Процедура випуску включає розробку концепції, затвердження ескізів, виробництво монет на Монетному дворі та встановлення правил їх реалізації.

Реалізація нумізматичної продукції здійснюється через офіційний інтернет-магазин НБУ, банківські установи та офіційних дистриб'юторів. Важливим аспектом є встановлення ціноутворення, що включає номінальну вартість, ринковий попит та інші економічні чинники.

Контроль за дотриманням правил випуску та реалізації здійснюють НБУ, Державна фіскальна служба та інші компетентні органи, що забезпечують правомірність обігу та запобігання фальсифікації.

Отже, адміністративно-правове регулювання випуску та реалізації нумізматичної продукції НБУ є складним і багатокомпонентним механізмом, що забезпечує стабільність грошового ринку, розвиток нумізматичної сфери та збереження національної історико-культурної спадщини.

Ключові слова: Національний банк України, банківська система, нумізматична продукція, банківська діяльність, регулятор, дистриб'ютор, пам'ятні монети України, інвестиційні монети України, пам'ятні банкноти, сувенірна продукція.

Samoilenko H. Concept and elements of the mechanism of administrative and legal regulation of the issue and sale of numismatic products of the National Bank of Ukraine

Abstract. The article determines that the mechanism of administrative and legal regulation of the issue and sale of numismatic products of the National Bank of Ukraine (NBU) is an important component of state administration in the field of monetary circulation. It covers a set of legal norms, administrative procedures and organizational measures that determine the procedure for the issue, circulation and sale of commemorative coins, souvenir products and other numismatic products.

The main elements of such a mechanism are the regulatory and legal framework, competent authorities, procedural aspects and control measures. Legislative regulation is carried out on the basis of the Constitution of Ukraine, the Laws of Ukraine "On the National Bank of Ukraine", "On Payment Systems and Funds Transfer in Ukraine" and other regulatory acts that determine the powers of the NBU regarding the issue of numismatic products.

The National Bank of Ukraine plays a key role in this process, developing and approving the design, denomination, materials and other characteristics of coins. The issuance procedure includes the development of a concept, approval of sketches, production of coins at the Mint and establishment of rules for their sale.

The sale of numismatic products is carried out through the official online store of the NBU, banking institutions and official distributors. An important aspect is the establishment of pricing, which includes the nominal value, market demand and other economic factors.

Control over compliance with the rules of issuance and sale is carried out by the NBU, the State Fiscal Service and other competent authorities that ensure the legality of circulation and the prevention of counterfeiting.

Thus, the administrative and legal regulation of the issuance and sale of numismatic products of the NBU is a complex and multi-component mechanism that ensures the stability of the money market, the development of the numismatic sphere and the preservation of the national historical and cultural heritage.

Key words: *National Bank of Ukraine, banking system, numismatic products, banking activities, regulator, distributor, commemorative coins of Ukraine, investment coins of Ukraine, commemorative banknotes, souvenir products.*

Постановка проблеми. Механізм адміністративно-правового регулювання випуску та реалізації нумізматичної продукції Національного банку України є комплексною системою, що визначає порядок створення, випуску, обігу та реалізації пам'ятних і сувенірних монет. Він є важливою складовою адміністративного права України, оскільки регулює відносини між державою, Національним банком і суб'єктами господарювання, які беруть участь у процесі виробництва та обігу нумізматичної продукції. В умовах сучасної економіки та зростання інтересу до нумізматики як до культурного феномена цей механізм набуває особливого значення, оскільки забезпечує прозорість, законність та ефективність операцій з нумізматичною продукцією.

Метою статті є розкриття поняття та елементів механізму адміністративно-правового регулювання випуску та реалізації нумізматичної продукції Національного банку України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження адміністративно-правового регулювання нумізматичної продукції здійснено в роботах таких науковців, як В. Коцур, Н. Турмис, І. Хромова, О. Ковріжних, О. Целуйко, Р. Шуст, а також інших вітчизняних і зарубіжних авторів. Важливі аспекти нумізматики, що стосуються історичного розвитку та монетного виробництва на території України, досліджували Л. Булава, К. Хромов, І. Старенький, Г. Козубовський, О. Погорілець, А. Шостопал та інші фахівці, чиї праці є основою для сучасного вивчення цього питання.

Виклад основного матеріалу. Основними елементами механізму правового регулювання нумізматичної продукції є норми права, юридичні факти, правовідносини, акти безпосередньої реалізації прав і обов'язків, а також акти застосування норм права. *Норми права* є первинним елементом і нормативною основою, яка визначає загальні правила пове-

дінки, суб'єктивні права та обов'язки учасників правовідносин у сфері нумізматики. *Юридичні факти* є чинниками, що викликають виникнення, зміну або припинення правовідносин, вони пов'язані з конкретними подіями або діями, що мають правове значення. *Правовідносини* в механізмі правового регулювання слугують засобом індивідуалізації норм права, перетворюючи їх на конкретні права та обов'язки для їх учасників. *Акти безпосередньої реалізації прав і обов'язків* являють собою фактичну поведінку суб'єктів правовідносин, яка здійснюється шляхом використання прав або виконання обов'язків. *Акти застосування норм права* – це державно-владні рішення, які персоніфікують загальні права та обов'язки, забезпечуючи їх реалізацію у правовому полі.

Розуміння поняття та елементів механізму адміністративно-правового регулювання випуску та реалізації нумізматичної продукції дозволяє оцінити його значення для збереження культурної спадщини та розвитку економіки України. Окрім виконання суто економічної функції – регулювання обігу грошових знаків, цей механізм сприяє популяризації національної культури та історії. Вивчення його елементів і принципів роботи допомагає зрозуміти, як держава через правові інструменти може впливати на формування суспільної свідомості та сприяти підвищенню інтересу до нумізматичної продукції громадян України та міжнародної спільноти.

Розглянемо сутність механізму адміністративно-правового регулювання випуску та реалізації нумізматичної продукції Національного банку України, його особливості та ознаки.

Слід зазначити, що «Великий тлумачний словник сучасної української мови» поняття «механізм» визначає як внутрішню будову, систему чого-небудь, сукупність станів і процесів, з яких складається певне фізичне,

хімічне та інше явище [1, с. 523]. Термін походить від грецького слова «μηχανή», яке перекладається «знаряддя, пристрій, сукупність ланок», тобто він позначає систему або устрій, що визначає порядок певного виду діяльності [2, с. 665].

З філософської точки зору, поняття «механізм» можна трактувати як спосіб пояснення дій та об'єктів, що вивчаються через їх взаємодію на основі механічних закономірностей. Отже, «механізм» розглядається як система, яка складається з взаємопов'язаних, але не взаємозамінних частин. Вихід з ладу будь-якого елемента цієї системи призводить до порушення функціонування не лише цього елемента, але й усього механізму загалом [3, с. 676].

У юридичній літературі термін «механізм» використовується у різних контекстах: «соціальний механізм», «механізм впливу права на суспільні відносини», «механізм правотворчості», «механізм дії права», «механізм правового регулювання», «механізм правового управління» та «механізм публічного адміністрування» тощо [4, с. 143].

Наступні питання: що таке правове регулювання; в чому суть механізму правового регулювання? Сфера правового регулювання охоплює сукупність суспільних відносин, які можуть і повинні бути впорядковані за допомогою правових норм та інструментів. Інакше кажучи, це та частина соціального простору, яка підпадає під дію права. До неї належать економічні, політичні, соціально-культурні відносини, тобто ті аспекти суспільного життя, функціонування яких вимагає правового впливу. Проте не всі суспільні відносини потребують правового регулювання. Наприклад, процеси виробництва в економічній сфері, розроблення програм і статутів партій у політичній сфері або релігійні відносини в духовно-культурній сфері не завжди регулюються правом. Сферу правового регулювання складають лише ті відносини, які піддаються і потребують правового регулювання, оскільки вони проходять через волю і свідомість людей і є найважливішими для суспільства.

Правове регулювання передбачає вплив державної влади на суспільні відносини за допомогою правових норм з метою їх впорядкування, утвердження, охорони та розви-

тку. Воно обумовлене низкою факторів, таких як рівень економічного розвитку суспільства, соціальна структура, стабільність суспільних відносин, рівень правової культури громадян та посадових осіб, а також визначеність предмета, засобів і методів правового регулювання. Важливо зазначити, що право впливає на суспільне життя не тільки через юридичні механізми, але також через виховний та ідеологічний вплив. Тому слід розрізняти правовий вплив і правове регулювання. Вони відрізняються як за сферою дії, так і за механізмом дії: правовий вплив охоплює ширше коло відносин, тоді як правове регулювання зосереджується на відносинах, врегульованих правовими нормами.

Правове регулювання конкретних суспільних відносин здійснюється через такі способи, як дозвіл, зобов'язання та заборона. *Дозвіл* надає суб'єктам право діяти або утримуватися від дій; *зобов'язання* визначає обов'язкову поведінку суб'єкта за певних обставин; *заборона* зобов'язує утриматися від вчинення певних дій.

Тип правового регулювання залежить від поєднання цих способів. Розрізняють два основних типи: загально-дозвільний, який дозволяє вчиняти будь-які дії, окрім тих, що заборонені законом, і спеціально-дозвільний, який забороняє будь-яку діяльність, крім випадків, прямо передбачених законом [5, с. 71–72].

Тож, саме механізм правового регулювання спрямований на впорядкування суспільних відносин через чітко визначені правові норми, забезпечення їх відповідності соціальним потребам і державним інтересам.

Як зазначає Т. І. Тарахоніч, механізм правового регулювання є складною системою, яка включає в себе послідовно організовані юридичні засоби, що взаємодіють між собою для досягнення суспільно важливих цілей. У юридичній літературі існують два підходи до розуміння цього механізму: широкий і вузький. Більшість науковців схилиються до широкого підходу, розглядаючи механізм правового регулювання як систему або сукупність засобів, що впорядковують суспільні відносини. В цьому контексті системний та інструментальний підходи є провідними для аналізу категорії. Інструментальний підхід

дозволяє розглядати механізм кризь призму засобів впливу, тоді як при системному підході увага акцентується на цілісності об'єкта, при цьому розкриваються різноманітні зв'язки, що об'єднують їх в єдину концепцію [6, с. 104].

М. С. Кельман, та О. Г. Мурашин механізм правового регулювання характеризують як єдину систему правових засобів, за допомогою яких здійснюється результативне правове впорядкування суспільних відносин та подолання перепон, які стоять на шляху задоволення інтересів суб'єктів права [7, с. 326].

Ю. Кривицький звертає увагу на те, що в юридичній літературі механізм правового регулювання також розглядається з точки зору діяльнісного підходу, який дозволяє переосмислити традиційні проблеми, виділити низку нових фундаментальних аспектів, а також глибше усвідомити деякі категорії та зміцнити зв'язок між юридичною теорією і практикою [8, с. 24].

В. М. Сирих вважає, що механізм правового регулювання відповідно до стадій правового регулювання поділяється на три компоненти: механізм правотворчості, механізм реалізації норм права, механізм державного примусу. Під *механізмом правореалізації* він розуміє сукупність правових засобів, які повинні забезпечити реалізацію чинних норм права в конкретних правовідносинах. Серед зазначених засобів науковець виокремлює: методи тлумачення норм права; договори та угоди; правові засоби, які використовуються державою з метою охорони та забезпечення належного виконання зобов'язань учасниками конкретних правовідносин; акти застосування норм права [9, с. 28]. Таке розуміння механізму правового регулювання заслуговує на увагу, хоча можливе уточнення: механізм правового регулювання, механізм реалізації права та механізм дії права мають різні інтерпретації, проте всі вони базуються на сукупності правових засобів, які забезпечують функціонування цих механізмів. Це системний комплекс юридичних засобів, що мають структурну єдність та логічну послідовність, виконують специфічні завдання та функції, впливаючи на свідомість і поведінку суб'єктів. Незважаючи на відмінності у природі та функціональному призначенні, ці механізми спрямовані на досягнення

конкретних цілей і відіграють вирішальну роль у впорядкуванні та регулюванні суспільних відносин у правовій системі.

Тож, на нашу думку, **механізм правового регулювання** є складною, системно організованою сукупністю юридичних засобів, спрямованою на впорядкування суспільних відносин. Він включає правові норми, юридичні факти, правовідносини, акти реалізації та застосування права, а також механізми контролю та нагляду. Ці елементи взаємодіють у певній послідовності, забезпечуючи дію права, його реалізацію та захист суспільних інтересів. Механізм правового регулювання виконує функцію впливу на свідомість і поведінку суб'єктів правовідносин, створюючи необхідні умови для досягнення соціально значущих цілей і підтримання правопорядку в державі.

З огляду на зазначене науковці-адміністративісти оперують поняттям «механізм адміністративно-правового регулювання», пропонуючи різні його визначення. Так, С. Г. Стеценко вважає, що механізм адміністративно-правового регулювання – це сукупність правових засобів, за допомогою яких здійснюється правове регулювання суспільних відносин у сфері адміністративного права [10, с. 63].

В. Г. Чорна механізм адміністративно-правового регулювання визначає як сукупність адміністративно-правових засобів, за допомогою яких урегульовуються суспільні відносини відповідно до загальноприйнятих європейських стандартів і які спрямовані на задоволення публічних інтересів та потреб суспільства [11, с. 79].

Т. О. Коломоєць вважає, що механізм адміністративно-правового регулювання, об'єднуючи органічну (норми права, акти його реалізації, форми, методи, правові відносини) та функціональну (юридичні факти, правова свідомість, акти тлумачення права, акти застосування норм права) складові забезпечує втілення адміністративно-правового регулювання у правовій поведінці учасників адміністративних правовідносин на основі сприйняття та наступного відображення у соціально значущій діяльності адміністративних норм у формах дотримання та застосування [12, с. 277].

Узагальнюючи наведені концепції, маємо зазначити, що **механізм адміністративно-правового регулювання** – це комплексна система, що включає сукупність адміністративно-правових норм, правових інститутів, процедур та інструментів, спрямованих на впорядкування суспільних відносин у сфері публічного адміністрування. Цей механізм забезпечує ефективну реалізацію публічної політики, захист прав і свобод громадян, а також підтримку правопорядку шляхом регулювання діяльності органів публічної влади та інших суб'єктів адміністративного права. Він функціонує через узгоджену взаємодію всіх його елементів, що дозволяє досягати визначених суспільно значущих цілей та забезпечувати належне управління в публічному секторі.

На підставі зазначеного, можна стверджувати, що **механізм адміністративно-правового регулювання випуску та реалізації нумізматичної продукції Національного банку України** – це комплексна система правових норм, інституцій, процедур та інструментів, спрямованих на регулювання процесів виготовлення, випуску в обіг, реалізації та контролю за обігом нумізматичної продукції з метою забезпечення її відповідності законодавчим вимогам і потребам ринку.

Особливостями механізму адміністративно-правового регулювання випуску та реалізації нумізматичної продукції Національного банку України є його комплексний характер. Він інтегрує правові, адміністративні та фінансові інструменти для ефективного управління процесами випуску, обігу та реалізації цієї продукції, що забезпечує його всебічний вплив на всі стадії, починаючи від розроблення нормативно-правової бази і закінчуючи реалізацією продукції на ринку. Системність проявляється в чіткій структурованості та узгодженості дій між різними підрозділами Національного банку, що дозволяє досягати високого рівня координації та уникати правових і процедурних конфліктів. Окрім того, механізм орієнтований на забезпечення законності, прозорості та підзвітності всіх операцій, пов'язаних із нумізматичною продукцією, що особливо важливо для під-

тримки довіри як з боку держави, так і з боку суспільства, зокрема учасників ринку.

Ознаки механізму адміністративно-правового регулювання нумізматичної продукції Національного банку України є:

- ґрунтується на законах, постановах та інших нормативних актах, які забезпечують правову визначеність і стабільність у сфері нумізматичної діяльності, створюючи чітку юридичну базу для всіх етапів процесу – від розроблення до реалізації монет, що дозволяє уникати правових колізій і забезпечувати послідовність у правовому регулюванні, що є критично важливим для ефективного функціонування всієї системи;

- включає взаємопов'язані елементи, які охоплюють всі етапи процесу – від розроблення ідеї та дизайну монет до їх випуску в обіг і реалізації; до кожного етапу висуваються специфічні правові вимоги, що визначає комплексність підходу до регулювання, дозволяє створити єдину логічну систему, де всі елементи працюють у взаємодії, підсилюючи ефективність один одного і забезпечуючи якісний результат;

- процес регулювання здійснюється через координацію різних підрозділів Національного банку, що забезпечує ефективність і узгодженість дій, дозволяє уникнути дублювання функцій, підвищує оперативність у прийнятті рішень та забезпечує високий рівень контролю на всіх етапах створення та обігу нумізматичної продукції; сприяє оперативному вирішенню проблем і вдосконаленню процесів;

- адміністративний контроль передбачає нагляд за дотриманням законодавства і процедур, що регулюють випуск, обіг і продаж нумізматичної продукції, а також заходи з попередження та усунення порушень; завдяки йому забезпечується відповідність діяльності Національного банку та інших суб'єктів законодавчим нормам, що гарантує прозорість і законність операцій, а також швидке виявлення і виправлення можливих порушень, мінімізуючи ризики для системи загалом;

- підзвітність і прозорість забезпечуються шляхом регулярного звітування, доступу до інформації для всіх зацікавлених сторін та застосування відповідних механізмів контр-

олю з боку державних органів; створення умов для громадського контролю підвищує рівень довіри до діяльності Національного банку; прозорість у здійсненні операцій з нумізматичною продукцією так само є важливим фактором для підтримки довіри з боку громадськості та міжнародних партнерів;

– механізм здатен реагувати на зміни в законодавстві, економічних умовах і міжнародній практиці, що дозволяє зберігати його актуальність і ефективність; гнучкість в адаптації до нових викликів й умов забезпечує стійкість системи, дозволяє швидко інтегрувати нові вимоги або стандарти, що важливо для забезпечення конкурентоспроможності та відповідності найкращим світовим практикам у сфері нумізматики;

– врахування інтересів громадян, суспільства та держави при розробленні й реалізації політики у сфері нумізматики сприяє зміцненню національної ідентичності та збереженню культурної спадщини; випускаючи нумізматичну продукцію, що відображає історичні, культурні та національні цінності, Національний банк сприяє збереженню і популяризації національної культури, а також формуванню позитивного іміджу країни на міжнародній арені.

Тож, механізм адміністративно-правового регулювання випуску та реалізації нумізматичної продукції Національного банку України складається з кількох елементів, кожен з яких виконує свою специфічну роль задля забезпечення ефективного функціонування цього механізму. Ключовим елементом є *система норм права*, які визначають адміністративно-правовий статус Національного банку України в контексті регулювання випуску та реалізації нумізматичної продукції. Це закони, постанови, інструкції та інші нормативно-правові акти, що встановлюють правила випуску, обігу та реалізації нумізматичної продукції, а також процедури контролю за їхнім дотриманням. Норми права забезпечують правову визначеність, регулюючи поведінку суб'єктів у цій сфері, визначаючи рамки можливої та необхідної діяльності, а також встановлюючи заборони. Особливістю цих норм є їхній державно-владний характер і обов'язковість для всіх учасників ринку.

Другим ключовим елементом є *адміністративно-правові відносини*, які виникають між Національним банком України та іншими суб'єктами адміністративного права, зокрема банками-дистриб'юторами, фізичними та юридичними особами, органами державної влади. Залежно від предмету регулювання, ці відносини можуть мати різний характер – контрольний, наглядовий, регуляторний чи навіть правозахисний. Наприклад, контрольні відносини виникають під час перевірки дотримання банками умов розповсюдження нумізматичної продукції.

Третім елементом є *акти тлумачення норм права*. Це офіційні документи, які допомагають правильно розуміти та застосовувати норми, що регулюють діяльність у сфері нумізматики: постанови, інструкції або надані у вигляді листів роз'яснення з боку Національного банку України. Ці акти дозволяють усунути можливі неясності в застосуванні норм права, що регулюють цю сферу.

Четвертим елементом є *акти реалізації норм права*. Слід зазначити, що реалізація норм права передбачає: правомірність дій, тобто їх відповідність нормам права (неправомірні дії, вчинення правопорушення не можуть вважатися реалізацією норм права); соціальну корисність дій – їх спрямованість на задоволення особистих і публічних потреб та інтересів людини, суспільства і держави; процедурний характер дій, регламентованість нормами права процесу (стадійності) діяльності суб'єктів права; вольовий характер дій, тобто їх усвідомлення, знаходження аргументів на користь балансу між суб'єктивними інтересами і нормами; настанову на дії, що відповідають нормам і принципам права; забезпеченість державою процесу і результату реалізації права [13, с. 264]. Вони виражаються через конкретні адміністративно-правові засоби, такі як випуск та розподіл монет, затвердження дизайну, облік та звітність щодо їх реалізації. Реалізація норм права пов'язана з правомірною поведінкою суб'єктів, що забезпечує фактичне втілення правових норм у життя. У цьому контексті реалізація норм права охоплює весь процес від концептуальної розробки монет до їх випуску в обіг і подальшого контролю за ним.

П'ятим, не менш важливим елементом є *правова свідомість та правова культура*, що відіграють провідну роль у формуванні та підтриманні правопорядку у нумізматичній сфері, оскільки безпосередньо впливають на поведінку всіх учасників процесу. Правова свідомість передбачає не лише знання та розуміння чинних правових норм, але й їх внутрішнє прийняття, усвідомлення необхідності їх дотримання та активну участь у правовідносинах відповідно до встановлених норм. Високий рівень правової свідомості серед працівників Національного банку України, банків-дистриб'юторів та інших учасників ринку сприяє добровільному дотриманню законодавства, знижує ймовірність правопорушень і підвищує загальну правову культуру в суспільстві. Правова культура визначається не лише знанням законів, але й практикою їх застосування, етичними стандартами поведінки, а також загальним рівнем правової освіченості та підготовки учасників ринку нумізматичної продукції. Розвинута правова культура формує відповідальне ставлення

до виконання правових норм, сприяє формуванню етичних стандартів взаємодії між суб'єктами правовідносин і підвищує довіру громадськості до діяльності Національного банку України та інших учасників ринку.

Висновки. Зазначені аспекти сприяють не лише більш ефективній реалізації правових норм, але й зменшенню кількості правопорушень, що підвищує ефективність адміністративно-правового регулювання. Правова свідомість та культура сприяють створенню позитивного іміджу інституцій, пов'язаних із нумізматичною продукцією, як на національному, так і на міжнародному рівні. З огляду на важливість цих елементів підвищення правової свідомості та культури є однією з основних умов забезпечення стабільного й прозорого функціонування ринку нумізматичної продукції в Україні.

Перераховані елементи сукупно утворюють цілісний механізм, що забезпечує ефективне регулювання ринку нумізматичної продукції в Україні, відповідаючи національним і міжнародним стандартам, а також потребам суспільства та держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь : ВТФ «Перун», 2004. 1140 с.
2. Великий тлумачний словник сучасної української мови / гол. ред. В. Т. Бусел, М. Д. Василега-Дерибас, О. В. Дмитрієв, Г. В. Латник, Г. В. Степенко. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
3. Юридичний словник-довідник / за ред. Ю. С. Шемшученка. Київ : Феміна, 1996. 696 с.
4. Стрельченко О. Г. Публічне адміністрування у сфері обігу лікарських засобів : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2019. 529с.
5. Ананченко А. В. Механізм правового регулювання та його елементи. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну*. 2016. № 1 (91). С. 70-73. URL:https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/6068/1/20161101APD_P070-073.pdf
6. Тарахонич Т. І. Механізм правового регулювання. *Правова держава. Вип. 13*. Київ : Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України, 2002. С. 103–109.10.
7. Кельман М. С., Мурашин О. Г. Загальна теорія держави і права: Підручник. Київ: Кондор, 2006. 432 с.
8. Кривицький Ю. Теоретико-методологічні основи розуміння механізму правового регулювання. *Підприємство, господарство, право*. 2006. № 10. С. 21–28.
9. Тарахонич Т. І. Механізм дії права, механізм правового регулювання, механізм реалізації права: особливості взаємодії. *Проблеми законності*. 2015. № 129. С. 22–30.
10. Стеценко С. Г. Адміністративне право України : [навч. посіб.]. Київ : Атіка, 2007. 624 с.
11. Чорна В. Г. Адміністративно-правове регулювання позашкільної освіти в Україні: дис. на здоб. наук. ступ. канд. юрид. наук зі спец.12.00.07. Київ : НАВС, 2011. 220 с.
12. Адміністративне право України: Підручник. Вид. 2, змін. і доп. / За заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ : Істина, 2012. 528 с.
13. Артюхов Є. С. Поняття та елементи механізму адміністративно-правового регулювання інституту омбудсмена в Україні. *Наукові записки. Серія: Право. Вип. 14*. 2023. С. 282–287.